

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012. Цей переклад було замовлено за підтримки Трастового фонду з прав людини Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Переклад не є обов'язковим для Суду. Для додаткової інформації дивіться повний текст копірайту наприкінці цього документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

ТРЕТЯ СЕКЦІЯ

СПРАВА “POGHOSYAN AND BAGHDASARYAN v. ARMENIA”

(Заява № 22999/06)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

12 червня 2012 року

ОСТАТОЧНЕ

12/09/2012

*Це рішення стало остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
У його тексті можливі редакційні правки.*

У справі Poghosyan and Baghdasaryan v. Armenia [Погосян та Багдасарян проти Вірменії],

Європейський суд з прав людини (Третя секція), засідаючи Палатою у такому складі:

Джозеп Касадевал (Josep Casadevall), *Голова*,

Альвіна Гюлумян (Alvina Gyulumyan),

Егберт Майєр (Egbert Myjer),

Ян Шікута (Ján Šikuta),

Інета Зімееле (Ineta Ziemele),

Луїс Лопез Герра (Luis López Guerra),

Крістіна Пардалос (Kristina Pardalos), *судді*,

та Сантьяго Кесада, *секретар секції*,

після обговорення у закритому засіданні 22 травня 2012 року,
виносить таке рішення, яке було прийнято у зазначений день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу розпочато за заявою (№ 22999/06) проти Республіки Вірменія, поданою 16 травня 2006 року до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (“Конвенція”) двома громадянами Вірменії, паном Арменом Погосяном (Armen Poghosyan) та пані Анагіт Багдасарян (Anahit Baghdasaryan/“заявники”).

2. Заявників представляла пані С. Сафарян (S. Safaryan), адвокат, що практикує в Єревані. Уряд Вірменії (“Уряд”) представляла його Уповноважена особа, пан Г. Костанян (G. Kostanyan), Представник Республіки Вірменія при Європейському суді з прав людини.

3. Пан Погосян (“перший заявник”) стверджував, зокрема, що йому не було присуджено компенсацію за моральну шкоду у зв’язку з поганим поведінням з ним, його незаконним арештом та триманням під вартою, несправедливим засудженням.

4. 20 листопада 2008 року заяву було повідомлено Урядові. Було також вирішено прийняти одночасно рішення щодо прийнятності та суті заяви (пункт 1 статті 29).

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявники народилися в 1976 та 1932 роках відповідно й проживають у Саратовці, Вірменія.

6. Друга заявниця є матір'ю першого заявника.

7. Восьмого жовтня 1998 року перший заявник був доставлений до поліцейської дільниці у зв'язку з підозрою у вчиненні зґвалтування та вбивства. Був складений протокол його арешту, де в якості причини для його арешту було вказано вбивство, і який був ним підписаний. У поліцейській дільниці перший заявник зазнав поганого поводження з боку багатьох співробітників поліції, а пізніше, під час допиту слідчим, він зізнався у злочині.

8. Одинадцятого жовтня 1998 року перший заявник був взятий під варту, а 21 жовтня 1998 року йому було офіційно пред'явлено обвинувачення у зґвалтуванні та вбивстві.

9. Двадцять дев'ятого березня 1999 року Лорійський обласний суд визнав першого заявника винуватим згідно з пред'явленим обвинуваченням та засудив його до 15 років ув'язнення, обґрунтовуючи вирок, серед іншого, його зізнанням. Цей вирок був залишений в силі Апеляційним судом у кримінальних та військових справах і Касаційним судом 20 травня та 16 червня 1999 року відповідно. Як видається, під час проваджень перший заявник неуспішно заявляв про те, що його зізнання було отримано під тиском.

10. Конвенція та Протокол №7 до неї набули чинності для Вірменії 26 квітня та 1 липня 2002 року відповідно.

11. Двадцять четвертого листопада 2003 року Генеральна прокуратура подала клопотання про поновлення розгляду справи першого заявника на підставі нововиявлених обставин, що встановлювали його невинуватість. Зокрема, після вчинення схожого злочину був знайдений справжній винуватець у злочинах, які ставилися в провину першому заявникові. Крім того, засудження першого заявника ґрунтувалося на сфабрикованих доказах, отриманих у порушення закону.

12. Другого квітня 2004 року Касаційний суд вирішив задовольнити клопотання та скасувати засудження першого заявника, повернувши справу на нове розслідування. При цьому Касаційний суд визнав, що після засудження першого заявника були виявлені нові обставини, які не були відомі судам у відповідний період часу. Ці обставини давали підстави вважати, що під час розгляду кримінальної справи першого заявника мали місце порушення кримінального процесуального

закону, що могли вплинути на об'єктивність, ґрунтовність та повноту розгляду справи.

13. Сімнадцятого квітня 2004 року було порушено кримінальне провадження проти слідчого та кількох співробітників поліції, що проводили первинне розслідування. Їх було обвинувачено у перевищенні повноважень шляхом примушування першого заявника до зізнання.

14. Того ж дня першого заявника, після того, як він відбув близько п'яти з половиною років свого строку ув'язнення, було звільнено з в'язниці під письмове зобов'язання не залишати його місце проживання.

15. Двадцять дев'ятого квітня 2004 року кримінальне провадження проти першого заявника було припинено відповідно до пункту 2 частини першої статті 35 Кримінально-процесуального кодексу (КПК) через відсутність складу злочину.

16. Того ж дня Генеральна прокуратура надіслала першому заявникові листа, інформуючи його про це рішення та про те, що відтепер він вважався "виправданою особою" і мав право вимагати компенсацію згідно з цивільним законодавством. У листі також зазначалося, що Генеральна прокуратура просить вибачення за помилку у відправленні правосуддя.

17. Шостого травня 2004 року першого заявника було визнано потерпілим. У відповідному рішенні зазначалося, що він зазнав психологічної, фізичної та матеріальної шкоди внаслідок незаконних дій співробітників поліції та органів слідства.

18. П'ятнадцятого червня 2005 року Лорійський обласний суд визнав двох співробітників поліції винуватими відповідно до пред'явленого їм обвинувачення, та засудив їх до трьох років ув'язнення і заборони займати певні посади на строк двох років, але водночас застосувавши амністію, що звільняла їх від відбування покарання у вигляді позбавлення волі. Обласний суд, серед іншого, установив, що 8 жовтня 1998 року перший заявник та його брат були доставлені до поліцейської дільниці, де перший заявник зазнав поганого поводження з боку співробітників поліції з метою примусити його до зізнання. Коли перший заявник відмовився зізнатися, один із співробітників поліції завдав йому ударів ногою та рукою, а потім незаконно утримував його у дільниці. Пізніше того ж дня двоє співробітників поліції продовжили побиття першого заявника. Один з них вдарив його по вухах обома руками, внаслідок чого у нього лопнула ліва барабанна перетинка. Потім вони принесли пляшку та намагалися усадити першого заявника на неї. Одночасно, інший співробітник поліції бив брата першого заявника у кабінеті поруч, і перший заявник чув крики свого брата. Розуміючи, що у нього немає іншого способу уникнути поганого поводження, перший заявник

зійнався у вбивстві. Наступного дня, перед тим, як доставити першого заявника на місце злочину для огляду, один із співробітників поліції кілька разів вдарив його в якості попередження. Пізніше, 14, 16 та 19 жовтня 1998 року перший заявник був доставлений з камери тримання під вартою до поліцейської дільниці, де співробітники поліції продовжили погано поводитися з ним, щоб змусити його зізнатися в тому, що перед вбивством жертви він її зґвалтував, що перший заявник був змушений зробити, оскільки не міг переносити погане поводження.

19. Апеляція на це рішення не подавалася.

20. Сімнадцятого вересня 2004 року перший заявник подав цивільну скаргу до суду, вимагаючи компенсацію матеріальної шкоди в розмірі 34 050 000 вірменських драмів за погане поводження, незаконне тримання під вартою та несправедливе засудження, яких він зазнав. Він покладався на статті 3, 5 та 6 Конвенції.

21. У невизначену дату пані Багдасарян (“друга заявниця”) приєдналася до цивільного провадження в якості співпозивача, вимагаючи приблизно половину розміру компенсації матеріальної шкоди, яку просив перший заявник.

22. У невизначену дату перший заявник подав додаткову позовну вимогу про відшкодування моральної шкоди в розмірі 60 мільйонів драмів. Він стверджував, серед іншого, що хоча він раніше вимагав лише відшкодування матеріальної шкоди, він насправді зазнав ще більшої моральної шкоди. Згідно із судовою практикою за Конвенцією, у таких справах повинна присуджуватися компенсація моральної шкоди.

23. Двадцять восьмого квітня 2005 року Кентронський та Норк-мараський районний суд Єревана відхилив вимогу відшкодування моральної шкоди на тій підставі, що такий вид відшкодування не був передбачений статтею 17 Цивільного кодексу. Районний суд присудив часткову компенсацію матеріальної шкоди, вирішивши, серед іншого, що відповідно до статті 66 КПК перший заявник – як виправдана особа – мав право вимагати відшкодування матеріальної шкоди за незаконні арешт, тримання під вартою, пред’явлення обвинувачення та засудження, і присудивши йому 6 250 000 драмів у частині втраченого заробітку за період між 11 жовтня 1998 року та 17 квітня 2004 року. Другій заявниці було присуджено 1 500 000 драмів компенсації за дорожні, поштові та юридичні витрати.

24. Дванадцятого травня 2005 року перший заявник подав апеляцію на це рішення.

25. Тридцять першого серпня 2005 року Цивільний апеляційний суд відхилив апеляційну скаргу першого заявника та залишив у силі рішення районного суду.

26. Шістнадцятого вересня 2005 року заявники подали касацію з питань права.

27. Вісімнадцятого листопада 2005 року Касаційний суд відхилив скаргу заявників.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

A. Цивільний кодекс (чинний з 1 січня 1999 року)

28. Відповідні положення Цивільного кодексу передбачають:

Стаття 17: Відшкодування збитків

“1. Особа, чиє право було порушено, може вимагати повного відшкодування завданих їй збитків, якщо законом чи договором не передбачено відшкодування збитків у меншому розмірі.

2. Під збитками розуміються витрати, які особа, чиє право порушено, зробила або повинна буде зробити для відновлення порушеного права, втрата чи пошкодження її майна (реальні збитки), а також недержані доходи, які ця особа одержала б за звичайних умов цивільного обороту, якби її право не було порушено (упущена вигода). ...”

Стаття 1064: Відповідальність за шкоду, завдану незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури та суду

“1. Шкода, завдана в результаті незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування як запобіжного заходу взяття під варту або підписки про невиїзд, незаконного накладення адміністративного стягнення, відшкодовується Республікою Вірменія в повному обсязі незалежно від вини посадових осіб органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури та суду в порядку, установленому законом. ...”

B. Кримінально-процесуальний кодекс (чинний з 12 січня 1999 року)

29. Відповідні положення Кримінально-процесуального кодексу передбачають:

Стаття 35: Обставини, що виключають провадження у кримінальній справі чи кримінальне переслідування

“1. Кримінальна справа (*Քրեական գործի փորձը*) не може бути порушена та кримінальне переслідування (*քրեական հետապնդում*) не може бути

здійснено, а провадження у порушеній справі належить припинити, якщо: ... 2) у діянні відсутній склад злочину; ...”

Стаття 66: Виправданий

“1. Виправданою є особа, стосовно якої припинено кримінальне переслідування або припинено провадження у кримінальній справі з ... підстави, передбаченої[, серед іншого, пунктом 2 частини першої статті 35] цього Кодексу, або стосовно якої був винесений виправдувальний вирок.

...

3. Виправданий має ... право вимагати відшкодування в повному обсязі майнової шкоди, завданої йому внаслідок незаконного затримання, арешту, притягнення в якості обвинуваченого та засудження, з урахуванням реально можливої упущеної вигоди. ...”

III. ВІДПОВІДНІ ДОКУМЕНТИ РАДИ ЄВРОПИ

Пояснювальний звіт до Протоколу № 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ETS № 117)

30. У відповідних частинах Пояснювального звіту йдеться про таке:

Стаття 3

“22. Ця стаття передбачає, що потерпілому від судової помилки повинна бути виплачена компенсація за певних умов.

По-перше, відповідна особа повинна була бути засуджена за кримінальне правопорушення остаточним рішенням та зазнати покарання внаслідок такого засудження. Відповідно до визначення, що міститься в пояснювальному звіті до Європейської конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків, рішення є остаточним, “якщо, відповідно до традиційного розуміння, воно набуло чинності (стало *res judicata*). Це має місце, коли рішення безповоротне, тобто коли недоступні будь-які подальші звичайні засоби захисту або коли сторони вичерпали такі засоби чи дозволили, щоб строк використання цих засобів сплив, не скориставшись ними”. Отже, з цього випливає, що рішення, як правило, не вважається остаточним, якщо національний закон дозволяє знову продовжити провадження. Так само ця стаття не застосовується у випадках, коли обвинувачення відхиляється або обвинувачена особа виправдовується судом першої інстанції чи, після оскарження, вищим судом. Проте, якщо в одній з держав, де така можливість передбачена, особа отримала дозвіл на апеляцію після спливу звичайного строку для оскарження, і її засудження після цього скасовується внаслідок апеляції, тоді – з урахуванням інших умов статті, зокрема умов, описаних в параграфі 24 нижче, - стаття може бути застосована.

23. По-друге, стаття застосовується лише у випадку скасування засудження особи або її помилування – в обох випадках на підставі того, що новий чи

нововиявлений факт беззаперечно доводить наявність судової помилки, тобто певного серйозного збою в судовому процесі із завданням значної шкоди засудженій особі. Відповідно, за цією статтею не передбачається вимога виплачувати компенсацію, якщо засудження було скасовано або мало місце помилування з якоїсь іншої підстави. Так само стаття не має на меті визначити будь-які правила щодо природи процедури, яка повинна застосовуватися для встановлення судової помилки. Це питання відноситься до національного закону чи практики відповідної держави. Слова “або її було помилувано” були включені, оскільки у деяких правових системах помилування, а не юридичне провадження, що веде до скасування вироку, може у певних випадках бути належним засобом після того, як було винесено остаточне рішення.

24. Нарешті, право на компенсацію відсутнє за цим положенням, якщо можна довести, що цей невідомий факт не був свого часу виявлений повністю або частково з вини відповідної особи.

25. У всіх випадках, коли наявні ці умови, компенсація виплачується “згідно із законом або практикою відповідної держави”. Це не означає, що компенсація не підлягає виплаті, якщо закон або практика не передбачають такої компенсації. Це означає, що закон або практика держави повинні передбачати виплату компенсації у всіх випадках, до яких застосовується ця стаття. Це призначено для того, щоб держави були зобов’язані виплачувати компенсацію особам лише в чітких випадках судової помилки, у розумінні, що існуватиме визнання того, що відповідна особа однозначно була невинуватою. Стаття не призначена для того, щоб встановити право на компенсацію, коли відсутні зазначені умови, наприклад, коли апеляційний суд скасував засудження, тому що він установив якийсь факт, що викликав розумний сумнів стосовно вини обвинуваченого і який був не помічений суддею в першій інстанції.”

ПРАВО

I. СТАТУС ПОТЕРПІЛОГО ДРУГОГО ЗАЯВНИКА

31. Суд, насамперед, вважає необхідним прийняти рішення щодо статусу потерпілого другого заявника. Суд повторює, що термін “потерпілий”, який використовується в статті 34 Конвенції, означає особу, яка безпосередньо зачіпається дією чи бездіяльністю, про яке йдеться (див., серед інших, рішення у справі *Vatan v. Russia*, № 47978/99, параграф 48, 7 жовтня 2004 року)

32. У справі, яка розглядається, лише перший заявник зазнав поганого поводження та взяття під варту, а також засудження, яке було в подальшому скасовано. Тому Суд вважає, що заява, у тій частині, яка стосується другого заявника, є несумісною *ratione personae* з положеннями Конвенції у розумінні пункту 3 статті 35 і повинна бути відхилена згідно з пунктом 4 статті 35 Конвенції.

33. Тому Суд обмежить свій розгляд скарг, згаданих у заяві, тими, які стосуються першого заявника, якого – заради спрощення – він надалі називатиме “заявником”.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 5 СТАТТІ 5 І СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ ТА СТАТТІ 3 ПРОТОКОЛУ № 7 ДО КОНВЕНЦІЇ

34. Заявник скаржився про відхилення його вимоги щодо компенсації моральної шкоди у зв’язку з поганим поведінням з ним, його незаконним арештом та триманням від вартою і несправедливим засудженням. Він посилався на статті 3, 5 та 6 Конвенції. Суд вважає, що цю скаргу слід розглядати за пунктом 5 статті 5 і статтею 13 Конвенції, а також за статтею 3 Протоколу № 7 до Конвенції, які передбачають таке:

Пункт 5 статті 5 Конвенції

“Кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.”

Стаття 13 Конвенції

“Кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.”

Стаття 3 Протоколу № 7 до Конвенції

“Якщо остаточним рішенням особу було засуджено за вчинення кримінального правопорушення і якщо на підставі нового чи нововиявленого факту, який беззаперечно доводить наявність судової помилки, винесений їй вирок було потім скасовано або її було помилувано, то ця особа, яка зазнала покарання в результаті такого засудження, одержує відшкодування згідно із законом або практикою відповідної держави, якщо тільки не буде доведено, що зазначений невідомий факт не було свого часу виявлено повністю або частково з вини цієї особи.”

A. Прийнятність

35. Суд відзначає, що може постати запитання, чи має він часову юрисдикцію для розгляду обставин скарги заявника, ураховуючи те, що його скарги за статтями 3, 5 та 6 Конвенції стосовно поганого поведіння з ним, його незаконного арешту і тримання під вартою та несправедливого засудження виходять за межі компетенції Суду

ratione temporis (див. параграфи 55-57 нижче). Суд, проте, зазначає, що розслідування поганого поводження із заявником, засудження співробітників поліції та наступне провадження щодо відшкодування шкоди мали місце після дати набуття чинності Конвенції для Вірменії. Тому Суд вважає, що скарги заявника за пунктом 5 статті 5 і статтею 13, а також статтею 3 Протоколу № 7 Конвенції відносяться до його компетенції *ratione temporis*.

36. Суд зазначає, що ці скарги не є явно необґрунтованими у розумінні пункту 3 (а) статті 35 Конвенції. Він також зауважує, що вони не є неприйнятними з будь-якої іншої підстави. Тому їх слід визнати прийнятними.

В. Суть справи

1. Подання сторін

(а) Уряд

37. Уряд стверджував, стосовно пункту 5 статті 5, що це положення передбачає наявність порушення одного чи більше інших положень статті 5, чого не було в цій справі. Арешт та тримання під вартою заявника у відповідний період часу не суперечили статті 5, оскільки національні суди діяли відповідно до закону. Порушення пункту 1 (а) статті 5 було відсутнє, оскільки заявник був засуджений компетентним судом, та було відсутнє порушення пункту 1 (с) статті 5, оскільки метою арешту заявника було допровадження його до компетентного органу за підозрою у вчиненні зґвалтування та вбивства. У відповідний період часу національний суд не мав у своєму розпорядженні будь-яких доказів, які б обґрунтовували прийняття іншого рішення. Порушення пункту 2 статті 5 було відсутнє, оскільки заявник підписав протокол свого арешту у день, коли його було допроваджено до поліцейської дільниці, тому він очевидно був поінформований про підставу свого арешту. Відповідно, було також відсутнє порушення пунктів 3 і 4 статті 5.

38. Уряд далі стверджував, що наступне скасування засудження заявника та припинення кримінального провадження проти нього не зробило його арешт та тримання під вартою несумісними зі статтею 5, оскільки вони здійснювалися відповідно до вимог цієї статті та на підставі розумної підозри.

39. Уряд також стверджував, стосовно статті 13, що належні засоби захисту були доступні для заявника. Зокрема, як тільки були встановлені нові факти, було негайно порушено кримінальне провадження проти співробітників поліції, заявникові було надано

статус потерпілого, поліцейські були засуджені, кримінальне провадження проти заявника було припинено, а його вимога про відшкодування матеріальної шкоди була задоволена. Крім того, Генеральний прокурор надіслав офіційне вибачення заявнику за судову помилку. Усі ці заходи слід розглядати як достатню компенсацію за будь-яку моральну шкоду, якої зазнав заявник. Більше того, факти цієї справи відрізнялися від фактів у справах *Keenan v. the United Kingdom* (№ 27229/95, параграф 130, ECHR 2001-III) та *Kontrová v. Slovakia* (№ 7510/04, параграф 64, 31 травня 2007 року), оскільки ця справа не викликала питання про порушення за статтею 3.

40. Уряд зазначав, нарешті, стосовно статті 3 Протоколу № 7, що адекватна компенсація була надана заявникові. Зокрема, йому було присуджено відшкодування матеріальної шкоди і він отримав офіційне вибачення від Генеральної прокуратури, що слід вважати достатньою компенсацією моральної шкоди. Крім того, стаття 3 Протоколу № 7 вимагала виплати компенсації відповідно до закону або практики відповідної держави. Таким чином, ця компенсація, у вигляді вибачення, яку він отримав за моральну шкоду, не була свавільною, оскільки така практика була звичною у подібних ситуаціях.

(b) Заявник

41. Заявник стверджував, що статті 3, 5 та 6 були застосовні до його справи, і що тому присудження справедливої сатисфакції мало надзвичайну важливість. Вибачення, яке він отримав, не можна було сприймати серйозно, оскільки, додатково до офіційного листа, Генеральний прокурор подарував йому примірник “Графа Монте-Крісто” Александра Дюма. У будь-якому випадку, труднощі, душевні страждання та гострий фізичний біль, які він переносив упродовж п’яти з половиною років, заслуговували на компенсацію у більш справедливий спосіб, ніж просте вибачення. Крім того, щороку 1 вересня упродовж строку його ув’язнення вірменське державне телебачення показувало передачу, підготовлену поліцією Вірменії, де підтверджувалося, що він визнав свою провину. Таким чином, його послідовно паплюжили в очах громадськості, і органи влади нічого не зробили після його виправдання для відновлення його репутації. У 2007 році він одружився, але все одно не міг мати дитину. Лікарі пояснювали це обставинами його засудження. Він також страждав на адгезивний середній отит у лівій барабанній перетинці та перцептивну двосторонню глухоту першого-другого ступеня через удари, завдані йому по вухах. Він усе ще приймав знеболювальні засоби, а його глухота була незворотня. За це національні суди не присудили йому жодної компенсації, попри те, що було встановлено, що він зазнав поганого поводження. Нарешті, аргумент Уряду, що його арешт був здійснений відповідно до статті 5 та ґрунтувався на розумній підозрі,

був неприйнятним, оскільки ознаки поганого поведження з ним були ясно видимі на його тілі. Крім того, він наполегливо відмовлявся визнати обвинувачення проти нього у судах і оскаржив у вищих інстанціях своє засудження.

2. Оцінка Суду

42. Суд вважає необхідним розглянути спочатку скарги за статтею 13 Конвенції та статтею 3 Протоколу № 7, а потім скаргу за пунктом 5 статті 5 Конвенції.

(а) Стаття 13 Конвенції

43. Суд ще раз зазначає, що він не може – через брак компетенції – дослідити обставини поведження із заявником у поліцейській дільниці з метою визначення того, чи суперечило воно вимогам статті 3 Конвенції (див. параграфи 55-57 нижче). Проте він повторює, що існування дійсного порушення іншого положення Конвенції не є передумовою для застосування статті 13. Стаття 13 гарантує наявність засобу юридичного захисту на національному рівні для реалізації – і, відповідно, для заявлення про порушення – змісту конвенційних прав і свобод, у якій би формі вони не забезпечувалися у національному правовому порядку. Отже, для застосування статті 13 особі достатньо мати небезпідставну скаргу стосовно Конвенції (див. рішення у справі *Boyle and Rice v. the United Kingdom*, 27 квітня 1988 року, параграф 52, Series A no. 131).

44. Суд зауважує, що факт поганого поведження із заявником з боку співробітників поліції був однозначно встановлений національними судами, а саме в рішенні Лорійського обласного суду від 15 червня 2005 року, яким було засуджено двох з причетних співробітників поліції (див. вище параграф 18). Тому Суд вважає, що заявник безперечно мав вимогу, яка підлягала юридичному захисту у національних судах за статтею 13, а саме скаргу щодо поведження, забороненого статтею 3 Конвенції.

45. Заявник подав свою цивільну вимогу щодо компенсації, у тому числі у зв'язку з поганим поведженням, якого він зазнав, шляхом ініціювання окремого провадження після засудження співробітників поліції, вимагаючи, серед іншого, відшкодування моральної шкоди (див. вище параграф 22). Проте, заявнику не було присуджено відшкодування моральної шкоди, оскільки цей вид відшкодування не був передбачений національним законодавством.

46. Тому постає запитання, чи вимагає стаття 13 у цьому контексті, щоб така компенсація була доступна. Сам Суд у відповідних випадках присуджує справедливую сатисфакцію, визнаючи, що біль, стрес, занепокоєння та розчарування роблять відшкодування моральної шкоди доречним. Суд раніше постановляв, що у випадку порушення

статей 2 та 3 Конвенції, які вважаються найбільш основоположними нормами Конвенції, відшкодування моральної шкоди внаслідок порушення повинно, у принципі, бути доступно як один із заходів захисту (див. цитовані вище рішення у справах *Keenan*, параграф 130, та *Kontrová*, параграф 64).

47. У цій справі Суд доходить висновку, що заявник повинен був мати можливість звернутися за компенсацією моральної шкоди, яку він зазнав внаслідок поганого поводження з ним. Оскільки така компенсація не була доступна йому згідно з вірменським законодавством, заявник був позбавлений ефективного засобу захисту.

48. Отже, мало місце порушення статті 13 Конвенції.

(b) Стаття 3 Протоколу № 7 до Конвенції

49. Суд повторює, що мета статті 3 Протоколу № 7 – надати право на компенсацію особам, засудженим внаслідок судової помилки, коли таке засудження було скасовано національними судами на підставі нового або нововиявленого факту. Тому стаття 3 Протоколу № 7 не застосовується до моменту скасування засудження (див. рішення у справі *Matveyev v. Russia*, № 26601/02, параграфи 38-39, 3 липня 2008 року).

50. У справі, яка розглядається, оскільки засудження заявника було скасовано і він звернувся за компенсацією після 1 липня 2002 року – дати набуття чинності Протоколом № 7 стосовно Вірменії, умови для наявності юрисдикції *ratione temporis* задоволені (там само). Крім того, Суд не має сумнівів, що ця стаття застосовна до справи заявника, оскільки усі необхідні умови задоволені.

51. Що стосується додержання гарантій статті 3 Протоколу № 7, Суд вважає, що хоча це положення гарантує виплату компенсації відповідно до закону або практики відповідної держави, це не означає, що компенсація не підлягає виплаті, якщо національне законодавство або практика не передбачає таку компенсацію (див. також параграф 25 Пояснювального звіту до Протоколу № 7 до Конвенції, параграф 30 вище). Крім того, Суд вважає, що метою статті 3 Протоколу № 7 є не просто відшкодувати будь-яку матеріальну шкоду, завдану хибним засудженням, але й надати особі, яка була засуджена внаслідок судової помилки, компенсацію за будь-яку моральну шкоду, таку як душевні страждання, занепокоєність, незручність та втрата задоволення від життям. Проте така компенсація не була доступна для заявника в цій справі.

52. Відповідно, мало місце порушення статті 3 Протоколу № 7 до Конвенції.

(с) Пункт 5 статті 5 Конвенції

53. Суд зазначає, що ця скарга пов'язана з тією, що була розглянута вище, і тому також повинна бути визнана прийнятною.

54. Ураховуючи свій висновок за статтею 3 Протоколу № 7 (див. параграф 52 вище), Суд вважає, що відсутня необхідність розглядати питання того, чи мало місце порушення пункту 5 статті 5 Конвенції.

III. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

55. Заявник також скаржився, що погане поводження з ним, його незаконний арешт та тримання під вартою і несправедливе засудження порушували гарантії статей 3, 5 та 6 Конвенції.

56. Суд повторює, що відповідно до загальних правил міжнародного права положення Конвенції не є обов'язковими для Договірної Сторони стосовно будь-якого діяння чи факту, які мали місце, або будь-якої ситуації, яка припинила існувати, до дати набрання чинності Конвенції по відношенню до цієї Сторони (див. рішення у справі *Blečić v. Croatia* [GC], № 59532/00, параграф 70, ECHR 2006-III). Суд зауважує, що події, які оскаржуються, мали місце до набуття чинності Конвенції по відношенню до Вірменії, а саме – 26 квітня 2002 року.

57. З цього випливає, що ця частина заяви є несумісною *ratione temporis* з положеннями Конвенції у розумінні пункту 3 статті 35 і повинна бути відхилена згідно з пунктом 4 статті 35.

58. Нарешті, заявник скаржився, за тими ж статтями, що його заяву про відшкодування матеріальної шкоди не було задоволено повною мірою.

59. Беручи до уваги усі доступні матеріали та тією мірою, якою ця скарга належить до його компетенції, Суд вирішує, що вона не розкриває будь-якого можливого порушення прав і свобод, викладених у Конвенції або її протоколах. Отже, ця частина заяви повинна бути відхилена як явно необґрунтована відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

60. Стаття 41 Конвенції передбачає:

“Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.”

A. Шкода

61. Заявник вимагав 34 000 000 драмів у частині матеріальної шкоди, у тому числі на покриття витрат та втрати заробітку. Він також просив 274 959 євро в частині моральної шкоди.

62. Уряд стверджував, що вимоги заявника стосовно матеріальної шкоди були необґрунтованими і вже насправді були задоволені національними судами, і що його вимоги в частині моральної шкоди були безпідставними.

63. Суд не бачить жодного причинного зв'язку між порушеннями, які було встановлено, та заявленою матеріальною шкодою; тому він відхиляє цю вимогу. З іншого боку, він присуджує заявникові 30 000 євро в частині моральної шкоди.

B. Витрати

64. Заявник також просив 1 000 000 драмів за витрати, які він поніс у Суді, у тому числі за юридичні витрати, переклад та поштові витрати.

65. Уряд стверджував, що вимога заявника стосовно витрат не була повністю обґрунтованою.

66. Відповідно до практики Суду, заявник має право на відшкодування витрат лише в тій частині, в якій було доведено, що витрати були реально понесені, були необхідними і є розумними щодо розміру. У справі, яка розглядається, беручи до уваги наявні документи та зазначені критерії, Суд вважає розумним присудити суму 500 євро за провадження в Суді.

C. Пеня

67. Суд вважає доречним, щоб пеня ґрунтувалася на граничній кредитній ставці Європейського центрального банку, до якої додаються три відсоткові пункти.

НА ЦИХ ПІДСТАВАХ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скарги стосовно відхилення вимоги заявника про компенсацію моральної шкоди прийнятними за пунктом 5 статті 5 та статтею 13 Конвенції і статтею 3 Протоколу № 7 до Конвенції, а решту заяви – неприйнятною;
2. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 13 Конвенції;
3. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 3 Протоколу № 7 до Конвенції;
4. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скаргу за пунктом 5 статті 5 Конвенції;
5. *Постановляє*
 - (а) що держава-відповідач повинна сплатити заявнику, упродовж трьох місяців з дати, коли рішення стане остаточним згідно з пунктом 2 статті 44 Конвенції, такі суми, які повинні бути переведені у валюту держави-відповідача за курсом, що застосовується на день платежу:
 - (i) 30 000 (тридцять тисяч) євро, плюс будь-який податок, який може підлягати сплаті, у частині моральної шкоди;
 - (ii) 500 (п'ятсот) євро, плюс будь-який податок, який може підлягати сплаті заявником, у частині витрат;
 - (б) що зі впливом зазначених вище трьох місяців і до виплати на зазначені суми у період несплати повинен нараховуватися простий відсоток у розмірі граничної кредитної ставки Європейського центрального банку плюс три відсоткові пункти;
6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено в письмовій формі 12 червня 2012 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Сантьяго Кесада
Секретар

Джозеп Касадевал
Голова

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012.

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька мови. Цей переклад підготовлено на замовлення і за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є зобов'язальним для Суду і Суд також не несе відповідальності за його якість. Переклад можна завантажити з електронної бази рішень (HUDOC) Європейського Суду з прав людини (<http://hudoc.echr.coe.int>) або з будь-якої іншої бази, в якій його розміщено з дозволу Суду. Копіювання тексту перекладу допускається в некомерційних цілях за умови наведення повної назви справи, разом із вищенаведеним повідомленням про авторські права та посиланням на Цільовий фонд «Права людини». З питань, пов'язаних з наміром використати ту чи іншу частину цього перекладу в комерційних цілях, прохання звертатися за адресою publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.